

В. Дмитриев

АРУ ЧОН ДЕНЕ

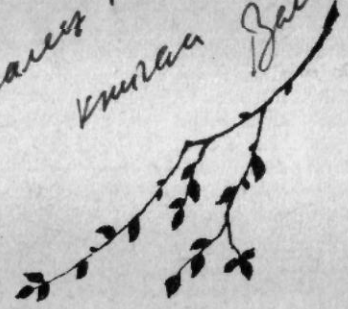
МУЗЕЙН СЭБЛЭГТЭГЭЖ

В. Дмитриев

А. Шаньг Шок.

Талаач хооноон
книга Зашыгын

23/11-67 ш

ЯРУ ЧОН ДЕНЕ

КНИГАМ ЛУКШО МАРИЙ ИЗДАТЕЛЬСТВО
Йошкар-Ола * 1967

Валентин Дмитриев 1950 ийыште «Марий коммуна» газетеш печатлалташ тўналын. Тылеч вара тудо ятыр поэтический произведенийым возен да нунын кокла гыч шукуштым лудшо-влак шокшын вашлийыныт.

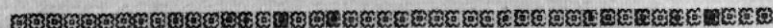
Тиде сборник — поэтын кумшо книгаже. Первыйже — «Тўналтыш мут» — 1959 ийыште печатлалт лектын. Кокымшыжо — йоча-влаклан возымо — «Изи герой». Кумшо «Ару чон дене» книгаштыже автор шочмо мландым, уста еҥ-влакын чапле пашаштым мокта, пиалан, чын йоратымашым саламла, Совет элнам эше чот пеледыктышаш, тудын поянлыкшым шукемдышаш верч кучедалаш калыкым ўжеш. Шке кундемым моктымаш поэтын творчествыштыже кугу верым налын шога. Тудо тыге воза:

Орденан кундемем пешак шерге.
Шочынам, кушкынам мый тышак.
Ий еда уэм толын вер-шөржө.
Тудын помыш — лай мамык тошак.

Тылеч посна автор илышыште улшо түрлө ситыдымашым аяр нуж дене почкалгара.

Валентин Дмитриевын пытартыш ийласе почеламутшо-влак сылнылык, идея да мастарлык шотышто палынак ойыртемалтыт. Тушто шўм гыч лекше шокшо тул шижалтеш. Поэт шке йўкшым, почеркшым тыршен кычалеш да тидын шотышто палынак сөнымашке шуын.

Ш О Ч М О В Е Р - Ш Ö Р

САЛАМЛЕМ, ШОЧМО-КУШМО КУНДЕМ!

Марий элым моктеныт пеш шукин:
Улыт муру, поэма ден стих...
Но садак мый ом чыте шке мутым
Ойлыдегеч. Куан онгем тич.

Шочмо вер кеч-кóлан моткоч шерге.
Шочмо вер кумыллан пеш поян.
Ялтак ик еҥын гае вўр-шерже,
Калыкшат пиалан, ик оян.

Тудын мурыжо ныжылге, ямле.
Тудын чонжо — яндар ший памаш,
А саскаже моткоч, моткоч тамле,
Шонымашше — эн поро кангаш.

Садеран олала ден яллаже.
Пасужат ий еда ток шурнан.
Мардеж ден гүжкланалше чодраже —
Сай пөлек шочмо-кушмо эллан.

Поян улыт энгер ден ерлаже,
Олыклажым пеледыш түрла.
Шер ок тем ончен тудын верлажым,
Калыкшат пеш уста, весела.

Паша дечын вара, пайрем годым,
Түрлеман у вургемым чиен,
Вашлиялыт чылан толшо родым,
Да сийлат тутло чес ден шунен.

Шергылтеш тунам шўвырын йўкшө,
Налыт семым кўсле ден баян.
Кушталташ легылда ўдыр-йўксө,
Вачыгочшо ончалын чоян.

Орденан кундемем пешак шерге.
Шочынам, кушкынам мый тышак.
Ий еда уэм толын вер-шөржө.
Тудын помыш — лай мамык төшак.

Тудын юж, оварталын онгемым,
Модыкта кап-кыл мучко вўрем.
Шуялталын яжо марий семым,
Уло кумылын таче мурем:

— О, пеледше кундем,
Мые тыйым моктем,
Кумылемже ўжеш муралташ.

Омак керт мурыде,
Омак керт моктыде,
Илышнаже сөрале йырваш.

Вурс компартий мемнам
Вўда ончык устан,
Ленин ойым чыла раш шуктен.
Тудо мир верч паша
Калыкнажым уша,
Садлан чапше тўня йыр шарлен.

Мый мурем мокталтен
Тыйым, шочмо кундем,
А йўкемже йонгалтше тораш.
Огеш лий мурыде,
Огеш лий моктыде,
Чон ўжеш пайрем ден саламлаш.

Да, чынак, огеш лий мурыдеже!
Шижде капыште шулдыр кушкеш.
Саламлаш пеледалтше кундемым
Шонымаш шкак рончалтын лектеш:

Моторештын толат тые кызыт,
Йбраталме марий кундемем.
Чапле корныш лекташ тылат визым
Совет власть курымешлан пуэн.

**ТУДЫН ЧАПШЕ КРИСТАЛЛ
ГАЙ ЯНДАР**

Кузе кайык пукша,
Йбрата игыж-влакым,
Тугак партий мемнам
Ава семын кушта.
Калыкнам туныкта
Сенгаш түрлө чаракым,
Пуа шўлышым
Кажне енлан кеч-куштат.

Вўда тудо чылам
Коммунизм верч походыш,
Тудын ойжо почеш
Пеледеш кундемна.
Пеш кумда элна мучко
Я эрден, умыр водын
Паша муро йонга,
Нўлталтеш кумылна.

Родной партийын цельже —
Шемер-влакын цельышт:
Тыныс верчын шогаш да
Пиалым тапташ.

Керылтеш гын тушман,
Налына ме прицелыш,
Пален шогыжо курныж:
Вуча колымаш!

Мыланна огеш кўл
Ен поянлык, вес мланде,
Огеш кўл йўршынат
Калыклан шучко сар.
Тек лиеш вуй ўмбалне
Кава эре канде,
Шочмо партийын чапше
Кристалл гай яндар!

СОВЕТ УДРАМАШ

Удрамаш! Тиде мутшак пеш шерге,
Кеч-кунам шўмышкет логалеш.
Удрамашын куатле вўр-шерже,
Тудын чонжо пашашке ўжеш.
Тый ончал йырым-ваш керек-кушко:
Пеледалтше ола ден яллаш,
Шурно ден ловыкалтше пасушко,
Кугу стройкыш, ужар, пич чодраш,
Пешак йўштў йўдвел кундемлашке
Але кукшо, ошман пустыньлаш —
Кажне кечын тырша чот пашаште
Чапым налше совет ўдрамаш.
Такланак огыл калык коклаште,
«Шўртньў кид» манын, тудым аклат.
Такланак огыл шочмо элнаште
Пайрем ден чыланат саламлат.
Удрамаш! Тиде мутшак пеш шерге,
Тудын чап кажне кечын кушкеш.
Да! Совет ўдрамашын куатле вўр-шерже,
Моктат тудым тўня кумдыкеш.

АВА

Могае ныжыл мут: Ава.
Могае поро кумыл тудын.
А чонжо — пуйто ший кава,
Чўкта мемнан кўргешна тулым.
Кеч шўргыж куптыргыл пытен,
Кеч ўпшў шукертак чалемын,—
Ме тудым она керт монден,
Йўратена чылан ик семьи.
Мемнан паша гыч толмекна
Ок турко вўчкыдегыч кажным.
Ойла мылам я шольымлан:
— Кунам лиеш гын уныкамже?
Авамым эркин шымадем:
— Вашке,— манам,— ыштем сўаным.
А тудо: — Эргым, мый палем,
Вучен илем-ыс ты куаным.
Пиал шипкаште кушкылден,
Илалже манын уныкаже,
Вет вуйжым сарыште пыштен
Лийшашлык эргычын кочаже.

АЧА ДЕН ЭРГЕ

Мый палем ача ден эргым,
Чулым улыт коктынат.
Шым шагат — вашлийын эрым,
Нуно стройкышко вашкат.

Кап-кыл төрак, икгай ваче,
Йыгыр улыт түс денат.
Ойыртомже — икте каче,
Шочын огыл өршыжат!

Весын — куптыргалше шүргө,
Упш йымачын чал коеш.
Мардежеш коштрангын, түрвө
Южгунам вел лыгештеш.

Иктын ок кой шүргө лужо,
Түсшө мөр гай чеверген.
Весе, шуко нелым ужын,
Эрык илыш верч тыршен.

Кум гана войнаште лийын,
Тар-шикш вошт сенген эртен,
Сут тұшкам тул ден вашлийын,
Элыш тынысым конден.

Кумло кум идалык тудо
Чапле пөрт-влакым ышта.
Ученикше лийын шүдө,
Але шүдымат эрта.

Ынде тый улат-ыс шонго,
Пенсийыш каяш күлеш,
Манын ойлымылан: «Шого,
Мый эше кертам»,— манеш.

Эргыжат строитель тале,
Туныктен ачаже шкак.
Садланак ойла вет калык:
«Тудын корнымак тошка».

Коммунист — кугужо. Весым
Комсомол ончен кушта.
Стройкышто ача ден рвезым
Пүтынь коллектив мокта.

МУЗЕЙЫСЕ СҮРЕТ

Эл верчын кредалмаште лийын омыл,
Ыш перне сут тушманым вашлияш,
Но южгунам ужам мый шучко омым,
Конча тунам пеш тале вашпижмаш.

Эрден ватем яча: «Молан сырет тый?
Ик мутымат от ойло вашешем».
— «Москва воктене кредалмаш» сүретым,—
Манам,— мый таче ужым омешем...

Вара шарнем столицысе музейым,
Художникын сүретшым шарналтем.
Ом керт мондалын тудым нигузе мый,
Огеш мондалт тыгае курым ден.

Жаплан шинчам кумем гын, ончылнемже
Москва воктенсе сөй пасу коеш.
Пылшем колеш: «Вперед, вперед на немцев!»
«Ура-а! Ура!» торашке шергылтеш.

А командир куржеш нигö деч ончыч,
Почешше воин-влакым тарвата.
Но мо тугай? Ужам мый дзотын лончым,
Тушеч фашист тул йўрым шўведа.

Пудештылыт снаряд-влак тыште-тушто,
Кава пундашым рок ден петырен.
Да шелыштеш кудалше танк гыч пушка,
Почка «Катюша», шыдын мўгырен.

— Ура! Ура-а-а! — кычкырен, салтак-влак
Тушман траншейыш керылтын пурат.
Шунгалтыт шукышт вельме кылтала,
Но нуным моло алмаштен шуктат.

Чылан палат: ок лий куржаш мөнгешла:
Фашист-влак шўшкылтыт Москваш.
Колет гынат, тушманлан воч торешла,
Кўлеш элнан столицыжым саклаш.

Ужам: кия йöралтше-влак коклаште
Ик рвезе, але самырык йөршеш.
Ўмбалныже—кушкедлыше тельнашка,
Матросский лентым модыкта мардеж.

Кумен шинчажым, сусыр онжо ынде
Огеш нöлталт — уже йўкшен шўм-чон.
Но рвезын тўсшö тушманлан чот шыде,
Кия матрос кучен винтовкым чот.

Моряк, моряк! Уке кеч тыште теңыз,
Но тудо эл шўм верч шоген он ден.
Шке кўчык ўмыржым Москва воктене
Мемнан пиална верч пуэн.

МИР ПАЙРЕМ

Ончалза, йолташ-влак, элна кумдыкеш
Мемнан деке Май пайрем толын.
Пиал мурына ловыкалт йонгалтеш,
Лўшка пуйто тенгыз вўдтолкын.

Ончалза олашке, яллашке — йырваш
Мир знамя-влак сылнын лойгалтыт.
А калыкше, пуйто куатле памаш,
Строй дене кая рын тошкалын.

Марий ўдыр-шамыч чиеныт чаткан
Сорал шонанпыл гай вургемым.
Эртат пионер-влак ик семын тошкал,
Кидешышт кучен кўгўрченым.

Да нуно салютым пуат чыланат —
Колтат кўгўрченым кавашке:
— Чонгеште, мир кайык, мемнан шўм-кылна,
Чонгеште мир чоныш — Москвашке.

Тушечын саламым торашке нангай
Чыла калыклан тўрлў верыш.
Вет таче тўняште мотор Первый май,—
Вучат тый дечетше уверым.

Тек палыже пўтынъ тўнясе шемер
Мемнан илышнам, шонымашым.
Компартийын ўжмыж почеш чылан ме
Виян таптена сенгымашым!

ТИДЕ ЖАП ШУЭШ

Тымык эр. Каваште от му пылым,
Эркин-эркын шўдыр-влак йўрат.
Мардежат лач ала-кушко шылын,
Пуйто ок лек ынде йўршынат.

Тымык, тымык. Ок лўнгалт сад-пече,
Ваштарат ок рўпшў парчалам.
Теве ончо, чодра вачын кече
Нўлталтеш кўш, мландым саламлал.

Ойла пуйто тудо, шыргыжалын:
«Лийже шокшо, сай салам, ег-влак!
Шинчынам мый каналташ ик жаплан,
Ынде кажным ўндалам адак».

Ончен тудым, каласаш вашмутым,
Кумыл нўлтын, шўм-кылем ўжеш:
— Ой тый, Кече, колышт мыйын мутым,
Шонымаш ой чон гычын лектеш:

Тый улат тичмаш, мотор тугае,
Пуйто кўшкў мундыра нўлтеш.
Чуриет конгасе тулшол гае
Волгыдетше мландым ўндалеш.

Ырыктет чыла еным ик семын,
Да пуэт шокшетым тўнялан.
Калык-влак кокласе ойыртемым
Тый от пале, но пален налат.

Улыт але тўнямбалне шукын
Ен вий дене илыше тўшка.
Вот тыгае шучко янлык тукым
Калык ваке тул-лаврам кышка.

Но огеш лий тыныс калык ешым
Нимогай вий дене лўдыкташ,—
Сегена чыла чарак-торешым,
Огына пу мландым йўлалташ!

Ой тый, Кече, Кече, тый пален лий:
Шуэш жап тўняште тугай сай,
Кунам шемер-влакын поколений
Тўналеш илаш лач ик еш гай.

Тунам шуко миллионло кид ден
Уэмеш кумда тўня, пўртўс.
Тунам — кечывал ма, але йўд ма —
Йырым-ваш лиеш сўрале тўс.

Тунам ок лий пызырналтше калык,
Утларак поян лиеш вер-шўр.
Вот тунам тый, утыр куаналын,
Ырыкте чыла еным иктўр.

ЙОЧА ПЎРТ

Лийынам мый лу идалык ўрдыжтў.
Манаш веле: лу ий лач эртен.
Таче тольым угыч йоча пўртышкў,
Кодшо жапым порын шарналтен.

Изи годсо пагыт адак ушышко
Виешак вет шенгынак шыга:
Вот шинчем ачам воктене пушышто
Эгыр дене. Витара шыга...

Вот колам адак авамын ойлымым,
«Ну могае озорник улат!
Пўчкынат шлеям, пеш чаплын тойлымым,
Логалта ачат ынде тылат».

А вара ачамым налыч сарышке.
Туп гычем вўчкале шыматен:
«Илышет верч, эргым, тул-пожарышке
Мый каем ик жаплан ойырлен»...

Но тунам шым пале нимомат мые —
Шучко сарым, ончыклык ойгем...
Лач шарнем ачан вўчкен шыматымым,
Авамын шортмыжым шарнем.

А ик ий гыч пеш нелын черланыш да
Кодыш мыйым тулыкеш авам.
Шочмо сурт ден ойгын чеверланышым —
Нальыч йоча пörтышкö тунам.

Тушто, сай тунемын, ушым погышым,
Тулык-влак ден чот келшен ваш-ваш
Кенез годым кадыргылын йогышо
Ший энгерыш коштна йуштылаш.

Тушто луктыч күмда илыш корнышко,
Мый тушечын кайшым тунемаш.
Йолташем-влак кидым шокшын кормыжтышт,
Станций деке лектыч ужаташ...

Иленам мый лу идалык öрдыжтö.
Манаш веле: лу ий лач эртен.
Ужаш тольым таче йоча пörтышкö,
Кодшо жапым порын шарналтен.

Вашлияш пörтончык ружге лектыч
(Керек огыт пале шукышт ялт),
Саламла чылан лум ден директор —
Нил Иванов, порын шыргыжал.

Пурена шола могыр пöлемышке.
Чу, вет тыште мые иленам.
Кум окна лектеш тышеч уремышке,
А күдвечыш — нине кок окна.

Теве тиде лукысо кроватьыште
Ыле мыйын малыме верем...
Ой, пеш шерге мыланем чыла тыште,
Муынам мый тыште пиалем!

Улам кызыт пеледалтше Родинын
Офицерже — летчик-лейтенант.
Вашлийда те мыйым йörшын родыла,
Шольым-шамыч, куанен чылан.

Лийыда эреак мыйын ушышто.
Мый тендам ом мондо нигунам.
Курымашлык пиалдажым южышто
Аралаш тушман деч тунгалам.

— Кучо, кучо, кучо —
Маныт южышт,— жапым.
А вот жап ок вучо,
Ок шогал тышакын.

Жап эрта шиждегеч
Ончыко пеш писын.
Кажне эрым, кечым
Чон шижмаш ден висе.

Вет эше кӱлеш эрташ
Але шуко нелым,
Тек шӱмет тыйын эртак
Лийже жап дек мелын.

ЧУДЕСА НЕРГЕН МУРО ЙОНГА

Возен Циолковский:
Советский айдеме
Сандалыкым первый шымла.
Ойланыт тунам
Тушман-влак шыдышт дене:
— Моктанышын мутшо
Тӱтрала шула...
Но ончыко ужмо
Тӱтрала ыш шуло,
Ученыйын мутшо
Мемнам ырыктен.
Руш калыкна
Шке шонымашкыже шуо,
Кугу чудесам
Тӱнъялан ончыктен.
Тыгай сенгымашке
Шуаш шочмо партий
Советский ег-влакым куштен.
Йонга чудеса нерген
Муро йомартлын,
Мемнан космонавт
Тукымнам мокталтен.

Мылам ойлет тый:— Кумло вич ий темын.
Өрат гына, жапем эрта.
Огеш шогал, лач сўмсыр имне семын,
Вучалтыде, эре йорта.

— Молан,— манам мый,— кўлын от шоналте?
Ончал воштончышыш — ужат:
Уже ўпетым шыде йўшто налын,
Шонгемын йөршын тўсетат.

Уке ватет, да шочшымат от пале,
Еш илыш тыланет — нөрөп.
А тўнгалеш гын корнышто йўр талын,
От кае тудын вошт нөрөн.

Йомдаренат виет чўчалтыш дене,
Но ынде йбсө пөртылташ.
Тыгай оем: тый койшетым сенге,
Сита жапет титак сулаш.

Палет, вет ўмыр ик гана пуалтын.
Ок вучо жап нигөм арам.
Пашаште, илыш корнышто пўжалтын,
Күлеш элнажым пойдараш.

МӨНГӨ

Эр годсек поран лўшка эртак,
Петырен уж корным пулвуй даңгыт.
Пич тўтан вошт ошкылеш салтак,
Ваче гоч сакалын чемоданым.

Южгунам ик жаплан шогалеш,
Ўштылеш пўжалтше, ночко шўргым.
А вара шке семынже манеш:
— Лум, от сенге, кеч-кунаре тўргө.

Кеч лўшкет, мардеж тый, урмыжал,
Такыр корным поран дене ўштын.
Ялт ом кылме, ошкылам пўжалт,
Первый огыл вашлиям мый йўштым.

Кеч огеш кошт таче машина,
Садыгак ом шотло ты азапам!
Вучымам огеш шу нигунар,
Аныклаш тунемынам мый жапым.

Кум ий годым шочмо мландынам
Сакленам, границышке шогалын.
Кызыт угыч мөнгө пөртылам,
Кажне ошкыл дене лишемалын.

Суртыштем вучат толмем эртак,
Колхозна вуча кугу пашашке...—
Пич тўтан вошт ошкылеш салтак,
Петырна лум дене йол кышаже.

Теве ял шолаштыла коеш.
Вот урем мучаште — капка менге.
Уна еным шокшын вашлиеш
Пешак лишыл, шерге шочмо мөнгө!

У ВИЙ ДЕНЕ

Идалыкклан шонгемна манын,
Она коляне
Нигунаре таче.
У ий конден кугу куаным,
Тек лийже тудын
Пенгыде туп-ваче.
Кеч кодшо ий үже шонгемын,
Но тау мутым
Ойлена чылан ме.
Вет тудын вий дене, уэмын,
Сылнеште утыр
Шочмо-кушмо мланде.
А ынде, налын эстафетым,
Үжеш У ий
Эше у сенгымашке.
Куане, калык, почын кумылетым,
У вий ден ушно
Тый кугу пашашке!

* * *
Куан увер: советский ўдыр
Тўняште первый чоғештен.
Кумда кава, пеш шуко шўдыр
Вашлийыч тудым, саламлен.

Вашлие космонавт Валерий
Шўжаржым уло кумыл ден.
Тудлан сандалык пионерка
Саламым Мланде гыч конден.

Колмек тыгай кугу уверым,
Кузе вара вўрна ок шол!
Куштен тендам, Валюш, Валерий,
Мемнан отважный комсомол.

* * *
Колынам рвезе деч икана:
«Пуыза мыланем писе шулдырым —
О кузе куанен, мый тунам
Чоғештем ыле мўндыркõ — шўдырыш.

Лиям ыле эн первый онар
Чалем пытыше, шонго планетыште».
Мый йодам:— А сита мо ўнар?
Молан тыште виетым ынет пыште?

Чынжымак, шонкалаш пешак сай.
Вет ушет дене мом гына от ыште!
Но мемнан илышнажак тугай:
Ямдым ит вучо тый горизонтышто.

Калык верч ит чамане виет,
Шке кидет дене мландым пойдаре тый.
Тунам шкендын кушкеш шулдырет,
Тунам иже лият тый онар гае.

ШЫЖЕ ТҮС

Вуй ўмбалне иеш
Пыл ора, чот шемемын,
Кава ынде коеш
Под пундашла.
Эр годсек йўр йўреш
Шокте ден шокмо семын,
Ынде ер вўд уэш
Тўр гоч ташлыш.
Ял воктенсе садер
Ик жаплан ялт пустангын,
Лышташлаже йога
Эркын ўлык.
Пасуна — кумда вер
Адак угыч чарагын.
Муро йўк ок йонгалт,—
Кызыт шўлык.
Какшан сер шыпланен,
Нигдат ок кой тушто.
Огеш йўштыл иктат,
Модын воштыл.
Лачак тымык эрден
Толеш колызо пуш ден,
Да коклан шўшкалта
Эгырвоштыр.

Кеч пўртўс шапалген,
Кеч игече пужлалын,
Садыгак кумылем
Огеш врло.
Тўрлө-тўрлө чесан
Поян шыже толдалын,
Садлан тудым моктем
Шўм-кыл шолын.

* * *
Титакым ышташ моткоч куштылго,
Но йӧсӧ пеш тудым сулаш.
Коштат тунам тый, чоным пуштылын,
Лиеш моткоч неле шӱлаш.

Пуат гын канашым тыгай гоным
Йолташ-шамычетше тылат,—
Тунам нуно лийыт эн сай родо,
Ег ойым аклаш тунемат.

* * *
Кеч-кунам пагалал ик законым:
Тылат йӧсӱм перна гын ужаш —
Лишыл енлан раш поч шкендын чоным,
Пеленет эре лийже йолташ.

Вет таклан огыл, чыным кошталын,
Туныктен, калыкнаже манеш:
«Йолташет деч корангын коштат гын,
Ӱмырешлан кодат тулыкеш».

* *
*

Илыш

Пасу гоч эрталме гае огыл,
Тушто шуко йөсө,
Нелылык пернат.

Кўлын

Ончык кае, аптранен ит шогылт,
Лач тыге тый шуын
Цельышке кертат.

* *
*

Эреак пален лий:

Ом лўд манын,
Мутым пуэнат гын икана,
Кеч пудешт тый —
Шукто ег ўшаным,
Нёлталтеш чапет тунам гына.

* *
*

Ок йөрәте тудо
Утыж дене моктымым,
Шиждегече түсшө
Чеверга мөрла.
Каласа лач рвезе:
— Ок күл еным локтылмо,
Тидын дене, маныт,
Чынын чап шөрла.

КОЧА

Палем мый чал вуян кочам,
Индешлу ийышке тошкалшым.
Ончен куштен латвич йочам,
Шотлен от шукто уныкажым.

Но вот кучен пыштен, шайтан,
Кочайым шонгылыкын черже.
А ыле пеш виян, шотан,
Огеш тарване ынде вер гыч.

Но тудо ўшана эше:
— Кертам садак уэш кынелын.
Вуча пашаш колхоз ешем.
Ом шотло мые тиде нелым.

А ну, чер, ордыжкө коран!
Тыге кияш уке жапемже.
Ужат, кия пеле сүспан,
Вет олмыкташ күлеш виемже.

ЭПИГРАММА ОGYЛ

Валентин Колумблан

Стихет тыйын сылне,
Келша моткочак,—
Садлан йӱратен лудеш кажне.
Америкым огыл,
Ег чоным почат,
Колумб Христофорын йочаже.

Мая Романовалан

Мая — мемнан тале мурызо,
Тыгак артистка уста.
Тудо йонген лекше мурыж ден
Кумылым налын мошта.

Николай Арбанлан

Шкеак композитор да поэт,
Драматург, художник тый улат.
Кеч пашатше шуко, чот ноет,
Но от шотло нелым йӱршынат.

Филипп Шабердинлан

Кӱлеш гын бюст — вашке ыштет.
Мастарлыклан моткоч кертат.
Пушентыш чоным тый пуртет,
Садлан чылан моктат эртак.

* * *
*

Ыле тудо чома, вара — талгыде,
Шуын огыл поктен мардежат.
Иктаж ег лӱдде кушкыж кудалын гын,
Йол йымач пурак лектын шыжалт.

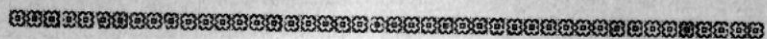
Икана таган дене руалынак
Даже пуштын пыштен пирымат.
Тунам ойлышт мылам:— Пешак тале вет,
Орат веле, лиш оргамак.

Кушкын писын, поген мотор кап-кылым,
Йӱаш кӱлын вӱдшат кум пайдан.
Шупшыктен шуко нелытым, калыкым,
Колхозлан пуэн ятыр пайдам.

А вара эркын-эркын шонгемын, да
Тиде имным монденит чылан.
Кечыгут коштеш перныл ӱремыште,
Кеч йӱра изирак пашалан.

Раш палем: логалеш илыш корнышто
Шуко нелым чыташ мыланна,
Но тыгай имныла ӱтен кодшо мый
Ынем лий нигунам!

КАСТЕНЕ САДЫШТЕ

ДОЯРКА-АРТИСТКА

Ўдыр самырык але йӧршеш,
Латкандаш ийыш веле тошкалын.
Но кунам тудо сценыш лектеш —
Кыра совым рӱжге уло калык.

Тавалтен кушталташ пеш мастар,
Муралта нигӧ дечынат талын.
Пашалан изинекак уста,
Онча сайын колхозын ушкалым.

Садланак чыланат пагалат,
Йӧраталын ойлат тудын лӱмжым.
Садланак тыгерак пелештат:
— Кӧ кертеш савырен тудын шӱмжым?

Каче-шамыч ончат кӧранен,
Да шонат: «Кӧн лиеш тиде ўдыр?
Мый миём гын кугу сӱан ден,
Кид гычем аракам огеш йӱ дыр».

Оксина огеш ойло нимом,
Чылалан шыргыжеш порын койын,
Но келшалын тудлан агроном,
Тидым ўдыр шкежат огеш тойо...

Тудо самырык але йӧршеш,
Латкандаш ийыш веле тошкалын.
Но кунам клубын сценыш лектеш —
Саламлен вашлиеш уло калык.

КАСТЕН САДЫШТЕ

Кас лишеммым шижын, ял шыпланыш,
Огеш шокто тушто йўк-йўан.
Тичмаш тылзе, шырге воштылалын,
Горизонтыш нёлталтеш шыман.

Кенета йонгалте ял мучаште,
Онгыр семым шарныктен, баян.
Тунамак колхозын сад пакчаште
Шергылт кайыш муро йўк виян.

А каваште, порсын чинче семын,
Шўдыр-влакше чолгыжыт, чўчкат.
Колышталыт пуйто сылне семым,
Баянистым пуйто саламлат.

Удыр-каче-влак ужар садерыш
Тўшка дене толыт каналташ.
Мужыр дене шинчыт веран-верыш,
Але лектыт ончык тавалташ.

— Ну, шокталте тый, Кырля, сайракын,
Уна еным куштыкташ кўлеш,—
Пелешталын ўдыр тыгеракын,
Шке йолташшым ончыко ўжеш.

Теве лекте весе, шыргыжалын,
Сад покшеке тавалташ.
Баянист ўмбака шыман ончале,
Да тўнгале муралтен кушташ:

— Ик ий ужын омыл
Тыйым, шўм пелаш.
Ушан йомын огыл
Угыч вашлияш.

Йўратет гын мыйым,
Ўмбакем ончал.
Омак мондо тыйым,
Тидым шижын нал.

Таче толым мўнгў —
Лектыч вашлияш.
Ок лий пўртылмўнгў
Ойлыде чыташ.

Тые шке чапетым
Нёлтў кўшкырак.
Шонымо тагетше
Ушана чынак.

Да варажым, писын савырналын,
Каче ончык толын шогалеш.
— Шоктыметлан пешак тау,— манын,
Баянислан вуйжым савалеш.

А Кырля гын, изи чонжо, вургыж,
Тўршталтен лекшашла чот пыртка.
Мо гын рвезын кўргыш шенгын пурыш,
Молан качын чеворга санга?

Ала тудын кумыл тодылалте,
Ала муро перныш шўмжылан?
Молан рвезе шоктымым чарнале,
Молан ёрын каче, ну, молан?

Кызыт тидым нигбат ок пале.
Огына тўнгал ме мужедаш.
Баянистым, очини, ёндалын
Курымашлык, чын йоратымаш.

ЭХ, ВЕТ УЛЫТ ЧУЛЫМ

Мемнан ялыште илат
Удыр-каче — чулым.
Даже ёрдыж-влак ойлат:
— Ну и писе улыт!

Лектыт гын пасу пашаш,—
Кидышт модеш веле.
Нуным ончылтен каяш
Ой, вет пешак неле.

Каныш годым муралтат —
Йўкышт онгыр гае.
Артист семын тавалтат,—
Ончыде от кае.

Удыр-шамычше чылан
Ик семын чиеныт:
Тувыр он у тўрлеман,
Йылгыжеш-ыс кемышт.

Огыт код вараш пырчат
Нунын дечын качышт,
Уштыштышт йолва кеча,
Пеш лопка туп-вачышт.

Председатель кутыра:
— Ордыш ом пу иктым!
Пеш палем мые: арам
Кошто тышке Виктор.

Куп-Солашке нангаяш
Кум гана тыш тольо.
Мыйже ойлышым: палаш
Вет күлеш-ыс, шольо!

От йöрате тый пашам,
Коштат эре шылын.
Итак кучо нигунам
Мемнан-влак ден кылым!..

Мемнан ялыште илат
Удыр-каче чулым.
Кеч-куштат нуно чылан
Пешак писе улыт.

ВАШЛИЙМАШ

Выж-ж шоктен, шогале поезд эркын.
Тунамак шўшкалтыш паровоз,
Пуйто тудо, тымык южым шерын,
Шижтарале:— Толын шуым вот.

Содор лектыт ег-влак вагонла гыч:
Вашлияш толалше-влак вучат.
Удыр-шамыч, шыргыж саламлалын,
Каче-влакын кидыштым кучат.

А илалшыракышт але шонгышт
Шупшалалтыт ваш-ваш, вожылде.
Вигак пале: рвезе нунын чонышт,
Кеч ийгот ты жапым ончылтен.

Изи ўдыр, аваж деч торлалын,
Тамбур вельш чулымын куржеш.
«Ой, ача, ача толеш»,— малдалын,
Ик пöръенгын кидыш кержалтеш.

А ача изи чукай-падрашым,
Кўш нöлталын, шупшалеш чокан.

Вара тудо ош вис-вис аршашым
Пелашланже шуялта шыман.

Йӧратем тыгае вашлиймашым,
Йӧратем мый шыргыжше тӱшкам,
Да шижам тугай куанымашым,
Пуйто мый шижде эре кушкам.

* *
*

Адакат ялт вашталте игече,
Ояр пагытлан тольо мучаш.
Огеш шыргыж кава гычын кече,
Тудо шылын уэш пыл лонгаш.

Ончен кӱшычын йогышо лумым,
Мыланем тыгеракын чучеш:
Ала-кӧ пуйто пыл гычын лӱмын
Шокте дене ложашым шоктеш.

Тиде — теле, мотор йӱштӧ теле
Мландывак ош тӧшакым шара.
Тыгай годым шуэш, лумым келын,
Ече дене чымалтме тораш.

УМЫР ВОДЫН

Ой, могае умыр водо,
Ой, могай мотор йырваш.
Лай мардеж дене шып модын,
Гүжлана ваштар йолва.
Ужаргалше сад пакчаште
Шўшпык муро йонгалтеш.
Катык тылзе вуй мучаште
Лаштык пыл шенгеч лектеш.
Шўдыр-влак ден волгыдемын,
Кумдыкеш кава шўтла.
Ял шенгелсе ер воктене
Карш шершот дене шотла.
Лач тыгае умыр водын
Чон уремышке ўжеш.
Рвезе жапым, каче годсым,
Шарналташ лекмем шуэш.

ПЕЛЕДЫШ ГАЙ ЛИЙЖЕ

Уэш толын шуын
Кенгеж мемнан деке,
Шарен ош йолважым,
Пеледын ломбер.
Кастен лектым мые
Какшан вўд воктеке,
Пўртўсшө могае,
Мотор тыште вер.

Гўжла воктенемже
Одар шоптырвондо,
Кава гычын шўдыр-влак
Шыргыж ончат.
Ойлаш тóчат пуйто:
«Танет огеш мондо,
Лектам манын, тудо
Сöрен тентгечак».

Ончалын шагатым,
Вучем мые тудым,
Вўд йогымо семын
Вўр-шер төр кўлтка.

Колам: сер воктен
Кычкыра кайыклудо,
Ломберыште шўшпык
Пеш сылнын шўшка.

Вот тебе толеш тыш
Тангемже, йол йўкшō
Тора гычак палын
Шокта пылшемлан.
Ош шовыч йымачын
Коеш кудыр ўпшō,
Но шкеже мом кызыт
Шона гын, ала?

«Салам» манын,
Кучыш кидем, шыргыжале,
(Ваштар гай кап-кылжым
Ончен шер ок тем).
Мыят, шыма кидшым
Ласкан кормыжталын,
Пеледыш аршашым
Тудлан шуялтем:

— Кенгеж — тиде кажнын куанже.
Кенгежым
Йбратыше ег
Шке пелашым муэш.
Ушнаш шонем мый
Тый денетше ик ешыш,
Тангем, ты пиалым
Шўмем кычалеш.

Ваш-ваш келшымашлан
Идалык лач темын.
Товатлыме мутым
Шуктен улына.
Нал-ян мыйын тиде
Изи пōлекемым —
Тек илыш эрелан
Пеледше мемнан.

ВАШМУТ

Шошо водын садышке лекмек,
Да тушак тангемым вашлиймек,
Чулымын ончалын шинчашкем,
Шижде йодо ўдыр мый дечем:

— Мый улам-ыс арава шўрган,
Вичкыжрак да изирак капан.
Но молан тый мыйым йўратет?
Ала жапым так вел эртарет?

Кенеташте ўрым: мом ойлаш,
Кузерак шке шонымым пайлаш?
Вет тыгае йодышлан вашмутым
Пуаш неле, от му кўлеш мутым.

Но вара каласышым:— Тангем,
Кертынат тый савырен шўмем.
Шкат шижат дыр, колышт-ян пыртак,
Тудо тыйын чонетлак пыртка.

ПИСЬМА

Почталъон конден письмам
Мўндыр-мўндыр вер гыч,
Мыланем ойла шыман:
— Кучо кидыш, эргым.
Очыни, возен тылат
Йўраталме ўдыр.
Йошкаргет тые, молан?
Подылнат мо вўдым?
Ялт ит вожыл мый дечем,
Тиде койыш — тошто.
Раш шижам-ыс, пеш вучет,
Но ойлаш от тошт тый.
Мый манам:— Колтен йолташ,
Ўдыр огыл, рвезе.
— А вот почеркше, Йынаш...
Ну йўра, тугеже
Кажне кечын коштыктем
Тыланет тыгайым.
Тиде почеркым палем!..—
Шыргыжалын кайыш.
Ну, шонем, могай шайтан,
Шкеже ынде шонго.
Почеркым палаш шотан,
Векат, рвезе чонжо!

* *
*

Молан гын маньыч:
«Лач тыйым веле
Шонен илем эре, тангем».
А ынде весе дек шўмангыч.
Кеч чонемлан моткочак неле,
Ом кошт садак ванген.
Шижам, шўметше
Тыйымат ондалыш,
Палем: тудлан ок лий кўшташ.
Кеч таче тыйым
Омешем ондалым,
Лўмет ўшем гычын ўштам.
Тек ынже лий
Нигўлан йўсў,
Вет кажне шкенжын кумылан.
Ала тылат
Мотор ег, весе,
Конда пиалым курымлан.

* *
*

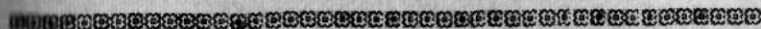
Возем мый стихым,
А йолташ мылам:
— Шижат, йўршеш интимк-ыс, аҕ
Мый шыргыжам тудлан:
— Йбратымаш — шўмнан кыша.
Вет тудо шкак тугай,
Чонетым пуштылшо тул гай.
А южгунам еглан
Интимка даже кўлешан.

* *
*

Мўндыр йўдвел гыч толметым мый вучышым,
Кум ий эртале, йолташ.
Пёртыльыч таче, кидетым чот кучышым,
Тўрвына тўкныш ваш-ваш.

Мыйым төкем шумеш колтышыч кодылын.
«Шуко вучаш перныш»,— манме ойлан
Тые вашештышыч:
— Калык коклаште кышатым от кодо гын,
Луcho илаш нимолан.

П О Ч К А Л Т Ы Ш Д Е Н Е

ЯЛЫСЕ ТАКМАК

Мурына мемнан тул гае,
Пикш гай пўсö да аяр.
Почкена ме йолагайым,
Хулиганым да чоям.

Она мондо тале енгым,
Моктена сай пашажлан.
Чот йонгалтше муρο семьиш
Ушныза рўжге чылан.

* * *

Колхознаже кажне кечын
Пеледеш да улангеш.
Ончалат гын шурнывечым,
Кумыл утыр кўш нёлтеш.

* * *
Тракторист Мишан туп-ваче
Богатырьын гае ялт.
Шке пашаж ден тудо таче
Орыктарыш чыламат.
«Ну вот тиде чынак каче»,—
Манын ялыште ойлат.
Тудым ўдыр-влак умбачак
Шокшын-шокшын саламлат.

* * *
Шындышна ялеш ме паркым,
Садым молодежь кушта.
Маринам — уста дояркым —
Лукна первыак кушташ.

* * *
Кундемна моткоч сѳрале:
Шем чодра, кумда пасу...
Колхоз клубышко пуралза —
Лектын каймыда ок шу.

* * *
Ончыч йолын коштынна,
Кызыт — автомашина.
Уло радио, телѳ
Мастерской я ательѳ.

* * *
Илена ме веселан,
Модын-воштыл шулена.
Полшаш икте-весылан
Эре ямде улына.

* * *
Лектына пасуш эрдене,
Ушнена пашаш кыртмен.
Пѳртылмек тушеч кастане,
Моштена устан канен.

* * *
Кызыт сайым, эре сайым
Мокталтен ме мурышна.
Ынде йўшым, йолагайым
Аяр нуж ден почкена.

* * *
Паледа мо те Мик-Мекем?
Ялтак рывыж гай чоя.
Тудын деке пурымеке,
Тѳча черлыла кояш.

* * *
Удыр-шамыч коштыт фермыш,
Налыт шѳрым, шылым, ўм.
А Майра коштеш лач перныл,
Ковыскен-ыс тудын шўм.

* * *
А тѳнгече Марка кум
Шолышт кондыш енѳын пум.
— Титаканже — арака,—
Ойла вожылын Марка.

* * *
Ой, онгай вет, пеш онгай
Колхознан шофер Акнаш.

Маныт: ончыко нангай,
Тудо мӱнгешла чакна.

* * *

Колхознажын председатель
Моктанаш пеш йӱрата:
— Ой, пеш тале мыйын вате,
ЧылаMAT ыштен мошта.
А вот чыным гын ойлаш,
Ок кошт ватыже пашаш.

* * *

Шинча йӱшӱ счетовод,
Вуйым кумыко сакен.
Воштылеш тудым шершот:
— Тептерет йӱршеш пытен.

* * *

Мемнан ялыште чылан
Тымапий Микум палат.
Калык нурышко лектеш,
Тудо йылдырге коштеш.

* * *

Николаев Микита
Магазиным вуйлата.
Ужын от шукто исак —
Уж сатум шагал виса.

* *

Рвезе самырык, виян,
Тарай гае чуриян.
Но молан гын ўдыр-шамыч
Кидым ӱрдыжкӱ лупшалыт?

А моланже пале раш:
Каче пешак йолагай.
Ок лий тудым йӱраташ,
Марланат иктат ок кай.

* * *

Каче-влак да ўдыр-влак,
Муралталза виянрак.
Турлӱ торым пытараш
Кӱлеш нужым ямдылаш.

* *
*

Ойла научный пашаен:
— Палем мый сайын пашаэм.
Палем чыла, палем мый шук,
Улам-ыс кандидат наук.

Марийский йылмым изучаш
Коштам эре детдомыш.
На днях мый тўнгалам возаш
Уже четвертый томым.

Налам шкалан мый главный темым:
«Кузе марла кўлеш ойлаш».
— Сита, йолташ, мемнан шер темын,—
Она пу йылмым локтылаш.

ЧОТКАРА

Легендысе герой Чоткарым
Те паледа, векат, чылан:
Тушман тўшкам пуртен туткарыш,
Вет лийын чулым да виян.

Мемнан коклаште икте шкенжым
Тыгаяк патырлан шотла.
А ок керт нимомат ыштенже,
Кая пашаже мўнгешла.

Но тудо йылмылан пеш чулым,
Колат гын, мутшылан брaт.
Ужеш чўкташ кўргеш у тулым,
Укем ышта, укем сўра.

Корнеш логалже кўртнў курык —
Кид денже брдыш шўкалеш.
Манеш: «Тыгае кызыт курым,
Тыршет гын, пўнчў пеледеш».

Ок мондо палемдаш шке лўмжым,
Да онжым мушкындыл кыраш.
Садлан ег-влак малдалыт лўмын:
— Чоткаржак огыл, а Чоткара.

ЙУШТӨ ШУМ

Енгым палем мые иктым,
Тудым тыят вашлият.
Южым онча тўткын-тўткын,
Весым ок уж пуйто ялт.
Южылан йылмыж — вўтеле,
Весылан — йўршын тўнгеш.
Шўмжў и шыже, и теле,
Ок лий лач шокшо кенгеж.

ТЫГАТ ЛИЕШ

Ўмбач ончымаште тудат
Пашам ышта талын.
Рычагым пеш писын темдал,
Лўктеш у детальым.

Ок ярсе сангажым ўшташ,
Тырша пешак писын.
— А ну, молан тые, йолташ,
Детальым от висте? —

Манеш цех начальник тудлан,
Пашажым тергалын.—
Ок йўрў деталь нимолан,
Адак локтылалтын.

Тунам иже рвезе сангам
Колта ўштылалын.
— Проститле, йўршеш монденам,—
Ойла вожылалын.

* *
*
Писатель
Икана ойлен:
— Возем книгам
Күжгү команым.
Тидлан уже
Лу ий эртен,
Но огына уж ме
Романым.

* *
*
Кеч-кушто лийже
Кеч-кунам
Кошташ сбра
Купан верлам
Мелиоратор.
Пашаж гына
Ок кой алят,
Садлан тудлан
Рушла ойлат:
— Мели, оратор.

* *
*
Сырен моткочак таче Рая,
Йошкаргыш түсшө ялт тарайла.
Күлеш-ыс платьым гладитлаш,
Уке, калтак, аваже лач.

* *
*
Ойла Тымапийлан пошкудо:
— Кушкеш түпешет арымшудо.
А тудо:
— Тугеже эше сай мылам,
Канаш лиеш вер ўмылан.

* *
*
— Тений паренгет
Могае, Ямет?
— Пеш сае, Ипат,
Ыш йом-ыс иктат:
Кунар шынденам —
Тунар луктынам.

ЙУШО ЕНГЫН АРНЯЖЕ

Ш о ч м о

Таче... Таче — шочмо.
Огеш шу ялт кочмо:
«Мокмыр» маналтеш,
Шбрашак кӱлеш.

К у ш к ы ж м о

Мый, эрак помжалтын,
Кленчалан кержалтым.
Логарем йӱла,
Огеш лий шӱлаш.

В ӱ р г е ч е

Уже кумшо кече
Пеш начар «игече».
Ыжым кай пашаш
Мые, каваршаш.

И з а р н я

Ынде — изарня,
Кӱлешак чарнаш.
Но молан адак
Подылнам окмак.

К у г а р н я

Йолташем вашлийым
Таче уремеш.
А вара мо лийын —
Ом шарне йӱршеш.

Ш у м а т к е ч е

Паша кече кӱчык.
Кушко ошкылшаш?
Аракалан ӱчим
Кӱлешак шукташ.

Р у ш а р н я

Эртыш ик арня.
Чоным пий пуреш.
Тӱнгалаш перна
Адакат узш.

* * *

Огеш кӱл мораль,
Тугакат пеш раш:
Арака кӱтӱчӱ
Ыштыш шканже ӱчим.

ПОДХАЛИМ

Пурен художник мастерскойыш
Сүрет-влакым ончаш.
Ужеш: тора гыч сылнын койын,
Портрет ик лукышто кеча.
А тудын йыр пӧрдеш ик ег,
Онча чыла шымлен.
— Салам, Иваныч,— манылден,
Йодеш художник тудын деч.—
Портретым кө гын сүретлен?
— Мемнан начальникна,— манеш
Иваныч,— шкеже шыргыжеш.
— О-о, ужат могае чапле,
Йӧршешак илшыла коеш,
Шонет, вот-вот кынел куржеш.
Мемнан Трофимычнажын чапше
Минут еда кушкеш.—
Тунамак мастерскойыш
Начальник пурыш шкет,
Да тудым ужылден,
Ялт рывыжла ончен
(Тугае тудын койыш),
Художник шыргыжале:
— Портрет моткоч сӧрале.
Ужат, могай яндар.

Трофимыч, пашадам
Ончен шерем ок тем,
Тендам эре моктем...

Ты жапыште начальник,
Сүрет дек чак лийын,
Руале шыдынрак:
— Улат йӧршеш окмак,
Вет тидым сүретлен
Тептердыме ик ег.—
Художник кенета
Шинчам туржаш тӱнгале,
Мӧнгеш изиш чакналын,
Тӱкныл пелешта:
— Да, да! Ужам мый шкат,
Портрет — йӧршеш кышкар.
Кидшат шолаже кӱчык,
А вачыже тореш,
Тыге ышташ гын, лучо
Мый кистышымат ом кучо.

* * *

Мораль?
Мораль чылалан раш:
Тыгае енгын лӱм —
Подхалим.

МОКТАНЫШЕ ИМЕ

Икана
Почылтын шинчаже имын.
Моктана:
— Кызыт мый ончалым лўмын.
Вет мылам
Койдарен ойлат эре:
«Тый молан
Почешетше шўртым шўдырет?»
Ынде раш:
Тудын деч поснат кертам урген мый,
Писынрак
Ямдылем тунам вургемым.
Тыге ман,
Луктын шуыш шўртым ялт,
Ну, окмак,
Толаша ургаш пўжалт.
Но паша
Ончык ок кай нигунаре.
Томаша:
Йомдара арам име ўнарым.

ВАРАШ

Вараш, ужмеке кўгўрченым,
Ойла чот пыльгыжын:— Танем,
Почам мый шкемын уло чоным,
Моткочак тыйым йўратем.

Муам суртлан пеш чапле верым,
Айда, а то кодат вараш...
Пычал йўк шергылтыш чашкерым,
Шунгалте ўлыкў вараш.

ШИШТЕ

Вашлийын шиштым икана,
Шем Курныж тудден мутлана,
— Ужам, шоляш, чўнгет эре,
Ит локтыл кожым эпере.
От керт кўзен кавашке, кўшкб.
Шиштет ойла:— Ушет пеш нўшкб,
Тылат нимо ден моктанаш.
Кочкат вилям, пашам от ыште,
Улат арамлогар тый. Раш?
А мый илем чодраште, тыште,
Полшем пўртўсым аралаш.

ТУМО

Чодра чара покшелне тумо
Нўлталтын, кушкын одарген.
Воктенже койылден ош лумла,
Изи куэ лўнгалт шоген.

Но икана тўтан тўнгале,
Вот-вот, шонет, куэм кўрлеш.
Чаманыш тумо, чот ондале,
Тудлан тыге шыман манеш:

— Керек улат йўршеш вес тукум,
Энгекуш вочшым чаманем.
Пеленем лий, да иле шуко,
Мый тыйым игемлан шотлем.

Эртен идалык, икте, весе...
Куэ моторын кушкылден.
Но тумылан логале йбсб:
Кочкаш шагал, вўдат пытен.

Йорга куэ чыла шкаланже
Налеш, огеш пу тумылан.
Ойла:— Капет ялт котыранше,
А мый кушкам чот йытырангын,
От кўл тый ынде мыланем.

ШНУРОК

Шнурок покшечын кўрлынат,
Озаже луктын кудалтен
Шўкшак опталме верыш.
Но тудо садак моктана,
Шўкшак коклаште кугешнен,
Нёлталын кўшкё нержым:
— Директор, мыйым пагален,
Эреак кумык пўгырнен.

ШОГЕРТЕН

Тўнгалын муным шолышташ
Ик шогертен,
Да игыж-влакым шойышташ
Тунамак туныктен.

Пошкудыштлан ойланыт нунышт:
— Те паледа, киса ег муным
Эрдене эрак нумалеш,
Тыгайым судитлаш кўлеш,

* * *

Мораль? Огеш кўл нимогай,
Вет уло южо ег тыгай.

МУКШ

Пашаче мўкшым ужынат,
Пёрткайык койдарен ойла:
— Молан тыгае шочынат,
Шотет могай уло, ала?

Пеш вичкыж тыйын шулдырет,
Шыга деч кўчык ўмырет.
Тынар гына илаш гын,
Молан вара шочашше?

А мўкш пуа тудлан вашмутым:
Ляпкет, тептердыме, ялт утым.
Тый шкендым первыяк ончал,
Вара ег экшыкым кычал.

Палат тыйым — Сарсийым:
Ег шурным шолыштат.
А мый погем сай сийым,
Садлан чылан моктат.

ШЕМ ПЫРЫС

Кая лудаш лекцийым лектор,
А скеже шона тыгерак:
«Шем пырысак корныш ок лек дыр?
Огеш кўл пуста вўд ведрат».

Ты жапыште лачак шем пырыс
Кудале, корнеш ыш шогал.
Пудешт кайшашла лектор сырыш,
Пелештыш:— Лиеш ег шагал.

СОДЕРЖАНИЙ

Шочмо вер-шөр

Саламлем, шочмо-кушмо кундем!	3	Мөнгө	23
Тудын чапше кристалл гай яндар	6	У вий дене	25
Совет ўдрамаш	8	«Куан увер...»	26
Ава	9	«Колынам рвезе деч...»	27
Ача ден эрге	10	Шыже тўс	28
Музейысе сўрет	12	«Титакым ышташ...»	30
Мир пайрем	14	«Кеч-кунам пагалал...»	31
Инде жап шуэш	15	«Илыш пасу гоч эрталме гае огыл...»	32
Иоча пөрт	17	«Эреак пален лий...»	33
«Кучо, кучо...»	20	«Ок йөрате тудо...»	34
Чудеса нерген муро йонга	21	Коча	35
«Мылам ойлет тый...»	22	Эпиграмма огыл	36
		«Ыле тудо чома...»	37

Кастене садыште

Доярка-артистка	38	Пеледыш гай лийже	49
Кастене садыште	40	Вашмут	52
Эх, вет улыт чулым	43	Письма	53
Вашлиймаш	45	«Молан гын маньыч...»	54
«Адакат ялт вашталте нгече...»	47	«Возем мый стихым...»	55
Умыр водын	48	«Мўндыр йўдвел гыч...»	56

Почкалтыш дене

Ялысе такмак	57	«Тений паренгет...»	67
«Ойла научный пашаен...»	62	Йўшö енгын арняже	68
Чоткара	63	Подхалим	70
Йўштö шўм	64	Моктаныше име	72
Тыгат лиеш	65	Вараш	73
«Писатель...»	66	Шиште	74
«Кеч-кушто лийже...»	66	Тумо	75
«Сырен моткочак таче Рая...»	67	Шнурок	76
«Ойла Тымапийлан пошкудо...»	67	Шогертен	76
		Мўкш	77
		Шем пырыс	78

Валентин Дмитриевич Дмитриев

АРУ ЧОН ДЕНЕ. Книгам лукшо марий издательство, Йошкар-Ола, 1967.
80 с. С (мар.).

ОТ ЧИСТОГО СЕРДЦА

На марийском языке

Редактор **В. И. Бояринова.**

Художник **В. Ф. Виноградов.** Художественный редактор **Р. Е. Янгильдин.**
Технический редактор **Е. М. Данилова.** Корректор **Л. И. Ласточкина.**

Сдано в набор 9 декабря 1966 г. Подписано к печати 16 января 1967 г.
Формат 70 × 108/32. Физ. печ. л. 2,5. Усл. печ. л. 3,5. Учетно-изд. л. 1,95.
Тираж 1000. Заказ № 168. Э—00007. Цена 10 коп.

Марийское книжное издательство, г. Йошкар-Ола, Карла Маркса, 43.
Республ. типография Управления по печати при Совете Министров Мар. АССР,
г. Йошкар-Ола, Комсомольская, 112.